

7

ÇATIŞMA ÇÖZÜMÜ

Çatışma, her hangi bir anlaşmazlıktır ve hayatın normal bir parçasıdır; bireylerin gereksinimleri, istekleri, değerleri ve dürtüleri birbiriyle ters düştüğünde ortaya çıkabilir. Çatışma, sıradan bir anlaşmazlıktan, ciddi şiddet hareketlerine kadar geniş bir yelpazede görülebilir.

insanların çatışmayla baş edebilmek için iki yol izledikleri bilinmektedir.

1. Çatışmadan kaçmak: Çatışmalar çok yoğun duygular yaşanmasına yol açabilir. Bu yoğunluğu yaşamamak için birey kaçma veya görmezlikten gelmeyi tercih edilebilir. Böylece çatışmadan kaçılacağı ya da çatışmanın kendiliğinden yok olabileceği düşünülür. Oysa, bu duyguların yok olması mümkün olmadığı gibi, denetim altında tutulması da zordur. Kaçma tepkisi, beklenmedik duygusal patlamalara ve hatta şiddet içeren davranışlara neden olabilir. Ayrıca, kaçma davranışı, güvensizlik, hayal kırıklığı, korku ve endişe duygularının yoğunlaşmasına neden olabilir.

Danışmana

1. Çatışma çözme becerilerini öncelikle danışman olarak özümsemeye çalışın. Karşılaştığınız çatışmalara ne tür tepkiler verdiğinizi araştırın.
2. Çatışma çözme becerilerini rehberlik programı ve ilköğretim programı içinde düşünün.
3. Okulunuzda arkadaşları ve öğretmenleriyle çok sık çatışma yaşayan öğrencileri saptayın ve hangi becerilerinin eksik olduğunu ortaya çıkarın.
4. Çatışma sonunda, çatışmayla ilgili olarak çocukları açıkça konuşmaya ve duygularını ifade etmeye cesaretlendirin.
5. Çatışma konusu çocuk hakkındaki görüşlerinizin öğretmenle uyusup uyuşmadığına bakın.

2. Saldırgan bir şekilde tepki vermek: Böyle bir yaklaşım, bireyin kendisine ve karşısındakine zarar vermesine yol açar. Sonuçta, daha saldırgan olan taraf kazanabilir ya da her iki taraf ta kaybedebilir. Düşmanca duygular yoğunlaşır, yıkıcı bir iletişim ortaya çıkar. Çatışma karşısında izlenebilecek 3. yol, problemi yapıcı bir şekilde çözmektir. Bir çatışma yaşanırken bireyin iki seçeneği vardır: Bunlardan birincisi, çatışmayı sürdürmek, ikincisi, çatışmayı çözmek. Şüphesiz, çatışmaların her zaman yıkıcı sonuçlar vermesi düşünülemez. Yapıcı çatışma çözme yaklaşımı kullanıldığında, çatışmalar iletişimi zenginleştirebilir bile. Bunun için, çocuklara yapıcı çatışma çözme becerileri konusunda rehberlik etmek gerekir.

Aslında, okul çağındaki çocuklar, sözel ve fiziksel saldırganlığa başvurmaksızın çatışmayla baş edebilecek yeterli dil gelişimi ve problem çözme becerilerine sahiptirler. Çocukların temel olarak bu konuda sahip olması gereken beş beceriden bahsedebiliriz:

1. *Duyguları keşfetme becerisi:* Kendi duygularını ve başkalarının duygularını fark etmeyi içerir. Duyguları fark edip, bunları isimlendirebilme, onları denetleyebilmek için ilk önemli adımdır.
2. *İletişim becerisi:* Başkalarına kendi gereksinim ve duygularını anlatabilme becerisini içerir.
3. *Problem çözme becerisi:* Bir orta noktaya

“1“

1. **Sınıfınızda çok sık çatışma yaşayan öğrencileriniz, aile yapısı, başarı durumu vb. konulardaki niteliklerini psikolojik danışmanla paylaşın.**

2. **Aşağıda verilen çatışma çözme basamaklarını sınıfınıza asm.**

- **Problemi tanımla.**
 - **Diğer kişinin problemi nasıl gördüğünü tanımla.**
 - **Duyularını adlandır.**
 - **Diğer kişinin duygularını adlandır.**
 - **Sorunu çözmeyi kabul et.**
 - **Bunu yapmanın yollarını düşün.**
 - **Her bir yolun sonuçlarını ortaya koy.**
 - **En iyi yolu seç ve yap.**
3. **İşbirliğine dayalı öğretim stratejileri uygulayın.**

varabilmek için problemi her iki tarafın gözüyle görebilmektir.

4. *öfke kontrolü*: Zor durumlarda saldırgan olmayan tepkiler verebilmeyi içerir.
5. *Atılganlığı uygun bir şekilde kullanabilme*: Çocuğun şiddet ya da saldırganlığa baş vurmada davranabilmesidir.

Çocuğa bu konuda model olmak ve çatışmaları olumlu bir yolla çözmek konusunda cesaretlendirmek, onun bu becerilere ilköğretim çağlarında sahip olmasını sağlayacaktır. Öncelikle yapılması gerekenler şunlardır:

- ◆ Çocuğa çatışmayla karşılaştığında vereceği tepkiyi kendisinin seçebileceğini fark ettirmek.
- ◆ Çatışma durumuyla ilgili olarak açıkça konuşmaya ve bu durum hakkındaki duygularını ifade etmeye yüreklendirmek.
- ◆ Durumu karşıdaki kişinin gözüyle değerlendirebilmesine yardım etmek.
- ◆ Başkalarının bu çatışma durumlarında muhtemelen nasıl hissettiği hakkında konuşmak. Çocuk, problem çözmeye istekli olmalıdır.

Saldırgan ve edilgen davranışların istenmeyen, hoşla gitmeyen sonuçlar doğurduğunu görebilmelidir. Bu sonuçları değerlendirebilmek için, çatışma durumlarına karşı tutumun değiştirilmesinin etkili olduğunu hatırlatmak, çocuk için güdüleyici olabilir.

Çocukların, çatışma çözümü konusunda yetişkinlerin rehberliğine ve desteğine ihtiyaçları vardır. Anlaşmazlık durumlarında nasıl davranmaları

Anne-babaya

1. **Evinizde çatışmaların nasıl çözüldüğünü fark etmeye çalışın.**
2. **Eğer çocuğunuz arkadaşlarının kendisiyle alay ettiğini, eşyalarını izinsiz aldıklarını, okula gitmek istemediğini, sık sık kavga ettiğini ve bir şey yapamadığını söylüyorsa çatışma çözme becerileri zayıf olabilir.**
3. **Çocuğunuz bir sorunla karşılaştığında hemen ağlıyor ya da bağıriyorsa okul danışmanı ile görüşmeniz yarar vardır.**
4. **Çatışmaları nasıl çözebileceği konusunda ona model olun.**
5. **Çocuğunuz çatışmalarını nasıl çözebileceğini aile içinde paylaşın.**

SINIF İÇİ REHBERLİK UYGULAMALARI

gerektiği konusunda rehberlik yapılırken, çocuğu şunlardan haberdar etmeliyiz:

- Konuş, fakat söylenme.
- Konuş, fakat vurma.
- Sakinleşmek ve bu durumu düşünmek açısından zamana ihtiyacın varsa dön ve uzaklaş.
- Bu sorunu çözebilmek için bir yetişkinden yardım al.
Aşağıda çocuklarla çatışma çözmeye yönelik grup etkinlikleri verilmiştir. Buradaki alıştırmaların amaçları şöyle özetlenebilir:
- Çocukların çatışma çözümü basamaklarını öğrenip kullanabilmelerini sağlamak.
- Çocukların çatışma çözümünde farklı yolları görebilmelerini kolaylaştırmak.
- Çocukların davranışlarının sonuçlarını önceden görebilmelerini sağlamak.

Birinci Oturum

Amaç

Çocukların bir olaya eşlik eden duyguları belirleyebilmeleri üzerinde odaklanarak, duygulara (duygu sözcüklerine) karşı farkındalıklarını güçlendirmek.

Materyal

Kağıt, kalem, Ek 7 ve Ek 8

Öte Yüz

EMEKLİ PROFESÖR
Emeklilik günlerini klasik müzik bestelerini dinleyerek geçiren bir psikoloji profesörü vardı. Aradığı şey huzurdu ve sessiz bir parkın bitişiğindeki mütevazı bir evde oturuyordu. İlk bahar günü Mozart dinlerken bitişik parka bir grup genç geldi. Sabahın erken saatinde büyük bir hoparlörden bir rock şarkıcısının acı haykırıları yayıldı. Bütün pencere ve kapıları kapatmasına rağmen, içerde gürültüden duramıyordu. Birkaç gün devam eden bu gürültüden sonra profesör bir çözüm bulmak için düşünmeye başladı. Ne yapabilirdi? Polis çağırmak, evi satmak, gençlerin arasına katılmak, daha yüksek sesli müzik çalmak vb.

(devamı diğer sayfada)

Süreç

- ◆ Çocukların her birine Ek 7'da verilen Duygu Sözcükleri Listesi'nden bir kopya verin.
- ◆ Yakın çevrelerinde, ilişki içinde oldukları kişilerden bir liste oluşturmaları için birer kağıt kalem dağıtın. Listeyi hazırlarlarken anne, baba, öğretmen, arkadaş ve kuzenleri gibi kişilerin bu listede yer alabileceğini belirterek örnek verin.
- ◆ Elleriindeki bu iki listeyi kullanarak bir eşleştirme yapmalarını isteyin. Bu eşleştirmede onlara rehber olacak alıştırmaya sayfasının yer aldığı Ek 8'den her bir öğrenciyeye bir kopya dağıtın.
- ◆ Ek 8'deki boşlukları doldurmaları için birinci örneği yaparak yol gösterin.
- ◆ Diğer boşlukları grup içinde yüksek sesle yaptırın ve aynı zamanda da yazmalarını sağlayın.

Bir akşam gençler tam parktan ayrılırken yanlarına gitti ve müziklerini dinlemekten çok zevk aldığım söyledi. Eğer yarın yine gelirler ve aynı şeyi yaparlarsa hepsine birer dolar vermeyi önerdi. Bu şartıcı para Jca- zanma önerisini gençler hemen kabul etti. Ertesi gün müziklerini icra ettiler ve ücretlerini sevinerek aldılar. Profesör gençlere ertesi tekrar gelirlerse yarım dolar vereceğim söyledi. Gençler yine geldiler ve paralarını aldılar. Daha somaki gün profesör çeyrek dolar önerdi ve gençler yine gelip müziklerini icra ettiler. Profesör çeyrek dolarları verirken artık kendilerine ücret veremeyeceğini belirtti. Gençler öfkeleni ve karşılığımı almadan müzik yapamayacaklarım ve bir daha oraya gelmeyeceklerini söylediler. Bilge profesör amacına ulaşmıştı.

ek 7

DUYGU SÖZCÜKLERİ LİSTESİ

1. Mutluluk	
2. Öfke	
3. Üzüntü	
4. Korku	
	5. Kıskançlık
	6. Engellenme
	7. Sabırsızlık
	8. Yalnızlık
9. Sempati	
10. Mahcubiyet	
11. Utanç	
12. Hayret	
	13. Haya) Kırıklığı
	14. Gurur
	15. Can Sıkıntısı
	16. Rahatlama

ek8

ALİŞTİRMA SAYFASI

1. Özlem'in resmi, okullar arası yarışmaya gönderilecek kadar güzel bulundu. Ben bu güzellikte bir resim yapamam,
Ben kıskançlık ve üzüntü hissediyorum. Ben kimim? Arzu (kuzenim).
2. Sana "defterimi sen yırttın" dediğim için üzgünüm. Senin yapmadığını biliyorum.
Ben hissediyorum. Ben kimim?
.....
3. Bugün arkadaşlarınla olamazsın. Sana önce ödevlerini bitirmeni söylemiştim.
Ben hissediyorum. Ben kimim?
4. Evde oturup arkadaşlarımı bekledim. Bu gün bizim evde oynayacaktık. Ama gelmediler.
Ben hissediyorum. Ben kimim?
5. Bana kitaplığını düzeltereğine söz vermiştin, ama hala raflar karmakarışık.
Ben hissediyorum. Ben kimim?
..... — .
6. Kimseye söylemeyeceğine söz verdiği için, arkadaşşıma tüm sırlarımı anlattım, Sözünde durmayacağını bilmeliydim.
Ben hissediyorum. Ben kimim?
7. Tayfun'un akvaryumundaki balıklar tek tek ölüyorlarmış. Tayfun onları öyle çok severdi ki!
Ben — hissediyorum. Ben kimim?
8. Yeni ayakkabılarımla top oynadım. Onu çok sinirlendirdim.
Ben hissediyorum. Ben kimim?
9. Okulda kavga etmekten hiç hoşlanmıyorum.

İkinci Oturum

Amaç: Aynı şartlar altında farklı kişilerin farklı duygular yaşayabileceğini görerek, yanlış sayıtlardan kaçınmanın önemini vurgulamak.

Materyal

Beyaz tahta ve kalem.

Süreç

Gruba aşağıda verilen kısa hikayeyi okuyun ve bu durumu grubun tamamıyla rolleri paylaşarak canlandırın.

Oyunun ardından çocuklara diğer rollerdeki çocuklardan bazılarının o rolü canlandırırken neler hissettiğini tahmin etmelerini isteyin.

Tahminleri neye dayanarak (onların hangi davranışlarından, hangi sözlerinden) yaptıklarını sorun.

Kendi oynadıkları rolde neler hissettiklerini nedenleriyle anlatmalarını isteyin.

Bir sınıf içinde aynı olayı yaşayan kişilerin ne kadar farklı duygular hissettiklerini listeletin, bunları sırayla tahtaya yazın.

“Sinan, dersin başında birkaç dakika öğretmeni dinledikten sonra, kendini başka şeylerle oyalamaya başlıyor. Kendi kendine şarkılar mırıldanıyor, ışık çalıyor, bir şeyler anlatıyor. Arkadaşlarının ve öğretmenin uyarılarına rağmen tekrar tekrar aynı şeyleri yapıyor. Diğer çocuklardan bazıları Sinan’ın bu davranışlarına gülmeye başlıyorlar. Bazıları onun yaptıklarını taklit ederek ona katılıyorlar.”

Üçüncü Oturum

Amaç: Her sorun durumunda birden fazla çözüm yolu olduğunun farkına varmalarını sağlamak.

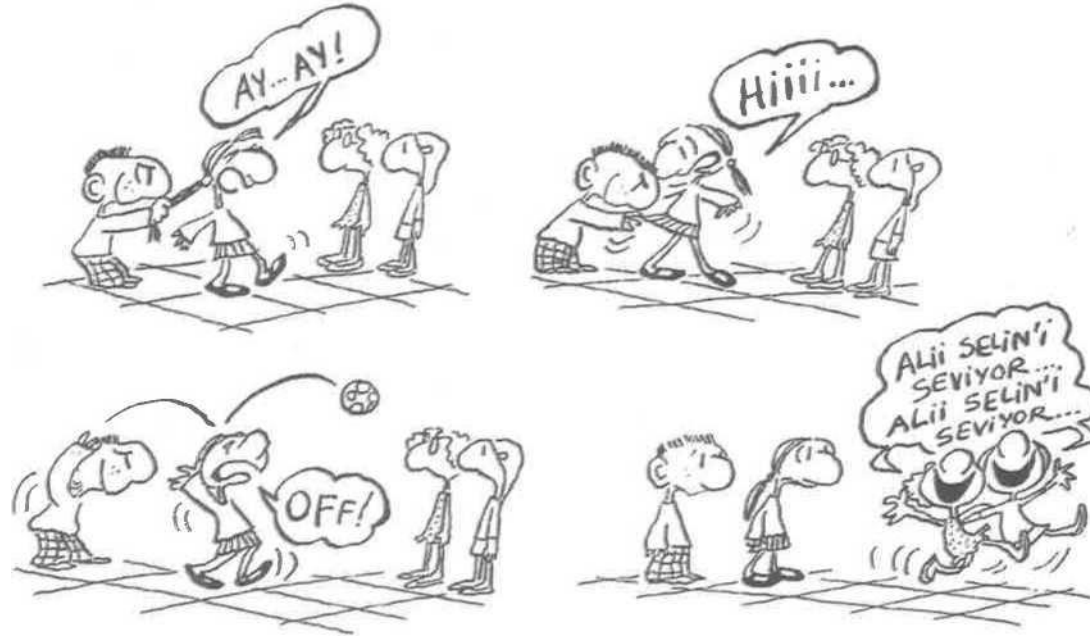
Materyal

Yok

Süreç

- ◆ Gruba, birlikte bir tahmin oyunu oynayacaklarını söyleyin. Bu oyunda bazı çocuklar, sanki o sorunu yaşıyor *muş gibi* yapacaklar.
- ◆ Ortaya dört çocuk çıkartın. Diğerleri duymadan onlara ne yapacaklarını söyleyin. Çocuklardan biri ip atlıyormuş gibi, diğer ikisi ip sallıyormuş gibi yapsınlar. Dördüncü çocuk da bu üçünün oyununu bozuyormuş gibi yapsın.
- ◆ Çocuklar, bu sahneyi canlandırdıktan sonra guruba "Burada sorunun ne olduğunu düşünüyorsunuz?" diye sorun. Doğru tahmin yapılan kadar "Başka ne olabilir?" diye sormaya devam edin.
- ◆ Çocuklar, sorunu bulduktan sonra "Bu şekilde itmek sizce iyi bir fikir mi?", "Sizce bu kişi neden böyle davranıyor olabilir?" (birden fazla alternatif üretsinler), "Oyun oynayan çocuklar ne hissetmiş olabilirler?" (bi r- den fazla alternatif üretsinler) sorularını cevaplamalarını isteyin.
- ◆ Dördüncü çocuğu değiştirerek aynı oyunu tekrar canlandırmalarını isteyin. Fakat bu sefer dördüncü çocuktan "Sizce bu kişi neden böyle davranıyor olabilir?" sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda, amacına ulaşabilmek için kimseyi incitmeyecek bir davranışta bulunmasını isteyin. Oyun bittikten sonra gurup üyelerinin her iki oyun hakkında "Hangisinde

sorun çıkmadı? Hangisinde dördüncü çocuk istediklerini doğru yollarla elde etti?" sorularını tartışmalarını sağlayın.

Kaynak: P.Madra (1999), "Ademler ve Hawalar II." İstanbul: Remzi Kitabevî, s. 102.

KAYNAKÇA

SELÇUK,Z ve GÜNER,N.2000.''Sınıf İçi Rehberlik Uygulamaları''.Ankara:Pegem A Yayınları.

